

Iz Kaire v Bagdad

Prvi del: **Tisoč kilometrov ob Nilu** **V prestolnici Orienta**

1.

»Ampak čujte, oče Evgen, tale vaša Kaira -! Veselil sem se, da bom videl Orient, tole pa je pariški boulevard ali pa londonski.«

»Seveda je!« ponosno pritrdi oče Evgen. »Današnja Kaira je evropsko mesto, orientalski pobarvano. Posebno še Ismailije, zapadni del. Pa le počakajte, da prideva v vzhodni del mesta, v Muski, in v njegove stranske ulice! Tam je še Orienta dovolj!«

Oče Evgen pase slovenske duše doli ob Nilu že nad dvanajst let. Naprosil sem ga, naj mi razkaže Kairo, in tisto popoldne sva šla postopat po mestu.

Ulica se vrsti za ulico, ravne, široke, nekatere po kilometer dolge, večinoma vse gladko asfaltirane čez in čez; ob njih je nepregledna vrsta samih palač, sijajnih trgovin in izložb; ponekod so drevoredi akacij in platan, vrtovi palm z bajno lepimi vilami kairskih mogotcev, povsod živahen promet: avtomobili, izvoščki, električna železnica, - to je Ismailije, evropski del mesta.

»Okrog 1870 se je tukaj mesto začelo,« je razlagal oče Evgen, »podkralj Ismail ga je ustvaril. Poprej je bila tod zanemarjena puščoba ob Nilu. Sedaj je tu doma bogastvo, ministrstva so tu nastanjena, diplomatski zastopniki, tudi jugoslovanski, banke -.«

»Pa tudi revščina,« sem pokazal na dva fantalina, ki sta s pločevinastimi škatlami v rokah stopala med gnečo, vsa umazana in raztrgana, in iskala nekaj po tlaku.

»Kajpada! Ta dva pobirata cigaretne ogorke. V Kairi se dnevno pokadi več milijonov cigaret. Ogorkov je torej dovolj. Takile fantki jih pobirajo, svoje odjemalce imajo, ti osnažijo tobak, kar ga ostane v ogorkih, in ga predelajo v nove

cigarete, katere potem spet prodajajo -.«

»Fej -! Nobene cigarete več ne pokadim v Kairi!«

»In posel nese, pravijo. Fantom in 'tovarnarjem'. Ulice imajo strogo razdeljene med seboj. Gorje, če bi kdo pobiral na tujem zemljišču! Do krvi se stepejo!«

Prišla sva do križišča. Dotedanje ulice so bile mrtve v primeri z vrvenjem in drevenjem, ki se je valilo kakor mogočna reka mimo naju. Obstala sva, ni bilo mogoče čez.

Sredi križišča je stal policist, ne Anglež, domačin. Za dobro glavo je segal nad ljudi, bele rokavice je imel in kratko palico v roki. Nekaj časa je bil obrnjen v eno stran ulice, recimo proti zapadu, promet od severa na jug se je valil mimo njega: dolga vrsta avtomobilov, kolesarjev in drugih vozil in cela reka pešcev, za njegovim hrbtom pa se je moral promet v smeri od vzhoda na zapad ustaviti, avtomobili so se kopičili, električna je obstala, le pešci so smeli čez, če so si upali. Nato pa je stopil par korakov na desno, se obrnil proti jugu, dvignil roko in promet v smeri sever - jug se je ustavil za njegovim hrbtom, promet v smeri vzhod - zapad pa je smel mimo. Nato je spet stopil z oblastnim korakom na prejšnje mesto. Tako je vodil ogromni val prometa sedaj v eno, sedaj v drugo smer.

Porabila sva ugodno priliko ter naglo smuknila na drugo stran veletoka, le za silo sva ušla kolesom avtomobila. Pa ni se treba bati, nič se ne zgodi, ali pa le redkokdaj v primeri z našimi mesti. Vozniki in pešci v Kairi se dobro razumejo med seboj.

Šari-a Bûlâk! Kar so za Beograd Terazije, za Dunaj Karntnerstrasse, za Berlin Unter den Linden, lo je Šari-a Bûlâk za Kairo. Središče prometa, središče življenja, podnevnega in ponočnega. Petdeset metrov je cesta široka, nebotične palače jo obrobajo, neizmerno bogastvo, lesk zlata in draguljev, sijaj in pestrost svile je nakopičena v njenih izložbah, po sredi ceste se vali gor in dol nepretrgan tok avtomobilov, dvotirna železnica hrumi, ob straneh pa drevi in se peha gneča ljudi z vseh svetov.

Pozno popoldne je. Gneča na sprehajališču (korzu) se bliža vrhuncu. Evropski živelj prevladuje. Gladko obriti Anglež, z ozkimi, stisnjenimi ustnicami, spreva svojo lady in presoja izložbe; dolarski Američan z zadovoljnim, prezirnim obrazom malomarno postopa med gnečo. Ta dva sta najmočnejša in najštevilnejša - in

najbolj priljubljena v Kairi. Prava sezona je, januar. Mrzli sever prišel zimovat v topli Egipt. Angleški čuješ govoriti, francoski, nemški.

Posebna značilnost na sprehajališču je domačin - meščan, uradnik in trgovec, veleposestnik. Debelušast je, polnega, rdečega obraza. Na glavi ima živordeč, čopast tarbuš, obvezno pokrivalo Egipta; po evropskem kroju je oblečen, izbrano, gosposko, prav nič se mu ni treba sramovati pred bolj omikanim tujcem. Z rokami na hrbtu in s palico v roki po trije, štirje skupaj hodijo po korzu, arabski govore in grški, pa ponosni so, da ves svet prihaja k njim občudovat bajni Egipt, - in veseli, da jim prinaša denar.

Pa nikar ne mislite, da ni na ulici v tej pestri sliki domačega ženstva! Kairske ženske, stare in mlade, so samostojne (emancipirane). Ves dan jih vidiš na ulici, zaklenjenih in zastraženih haremov menda ni več v Kairi. Bogato so oblečene, sama svila jih je; po pariškem kroju so oblečene in celo po najnovejšem; Mohamedovi postavi o zagrnjenem obrazu so že davno nezveste, kvečjemu da imajo čez obraz pregrajeno prozorno, belo tenčico, ki pa bolj odkriva ko zakriva svetle, iskre oči, žive in velike, ter smehljajoče se polne ustnice. Le redkokdaj, samo podnevi, vidiš še kako čisto pravoverno mohamedanko, od glave do pete zavito v črno obleko, s črnim, neprozornim pajčolanom čez ves obraz, ali pa vsaj čez spodnji del lica.

»Tole je mestni vrt Ezbekije,« me je zbudil oče Evgen iz opazovanj. »In tamle je slavni Sheapheard, svetovni hotel, ki v njem lahko stanujete za poldrugi funt dnevno!«

Egiptovski funt stane danes krog 280 dinarjev. No, lepe cene!

Zavila sva v ulico Kemal Bâšâ, - mogočna človeška reka je, ki se zliva v veletok, v bulaško cesto.

»Pojdiva v Muski, pa si jutri oglejva ulico Kemal!«

Lahko je reči! Pa deset minut sva čakala, da sva našla ugoden trenutek in pohitela na drugo stran. Potem je šlo hitreje.

Vzhodno od vrta Ezbekije se Kaira na mah izpremeni v orientalsko mesto. Ogromne evropske palače izginejo, nižje stavbe se pokažejo, ki se med njimi vijejo ozke, zatohle ulice z roglatim kamenimi ali pa kar s prstjo tlakane. Turbani te

srečavajo, pisani kuftani, rjavi za-buti, plave gallabije same dolge, do peta segajoče, gubaste obleke, košati burnusi s kapuco in pod njo ostre, presunljive oči in orlovski nos beduina iz puščave. Avto izginja, nima prostora, mesto njega obvladuje ulico dolgouhi sivec z mršavim beduinom ali pa s celo goro tovara na potrpežljivem hrbtu. Promet pa je še živahnejši kot v evropskem delu in se posebno odlikuje po jutrovske kričavosti, ki se čuje tem silneje, ker so ulice ozke in stisnjene.

»Oglejva si bazare!« je veleval oče Evgen. Stopila sva v stransko ulico.

Kar obstal sem. Ulica je morebiti štiri metre široka. In na voglu te ozke ulice in zunaj pod milim nebom je opravljal brivec svoj posel. Oblečen v umazan kuftán z neizogibnim čopastim tarbúšem, drzno v tilnik porinjenim, je ne meneč se za dirindaj okrob sebe strgal po licu svoje žrtve s toliko gibčno hitrostjo, da sem se vsak čas bal nesreče. In pri tem je imel še čas, da je opazil mene, tujca, se mi prijazno zarežal in pokazal na stol poleg sebe, češ, kar sedi, effendi, koj bom gotov s temle. In poleg njega je čevljar obdeloval podplate bodočega obuvala, da je mimo stopicajoči osliček plašno odskočil. Tretji v družbi je bil seve mojster šivankar s svojimi pomagači. Dva sta sedela čisto zunaj na ulici in vihtela šivanke, tretji pa je poleg njiju likal hlače. Na drugi strani ulice je besno drdral šivalni stroj in delavec pri njem se je čez hrbet jezil nad svojim pomočnikom.

Gledajoč vso to počestno prostodušno obrt sem premalo pazil na ulico, nekdo me je sunil med rebra; odskočil sem in se zaletel v steber bakrenih loncev, da so se zvoneč in bobneč strkljali po tleh. Pravzaprav bi bil moral nevarnosti že prej opazili, ker so ti kleparji neznansko ropotali in razbijali. Trgovec je klel po arabsko, pomočniki so hiteli reševati lonce izpod nog ljudi in osličkov, mene pa je oče Evgen hitro potegnil za seboj in izginila sva v gneči.

Druga ulica. Vsa se blesti, pri zlatarjih sva. Droben možiček obdelava s kladivcem košček zlata, ga tanjša v ploščico, z drobnimi kleščicami ga suče in zvija, s tenkim šilom ga prebada, zlato nitko poteza skoz in pred mojimi očmi nastaja zlat obesek. Smehljaje se mi ga ponudi v nakup. Tam spet zabija delavec zlate in srebrne nitke zaporedoma v črno mahagonijevo deščico; ne mine toliko časa, da bi se dobro ozrl naokoli, pa je pokrov za tobačnico, okrašen s pisami, gotov.

Glava me je bolela, ko sva se končno izluščila iz labirinta ulic in iz šumne gneče ter se počasi napotila nazaj v evropski del. Oče Evgen je poiskal lepo restavracijo

z napisom "Brasserie allemande" - nemška pivovarna - in tam sva sedla in si po tolikih trudi privoščila pristno budjejeviško pivo, seve spet kar zunaj na ulici, na široki ploščadi.

Večerilo se je. Ploščad in ulica sta zažareli v nebrojnih lučih. Med gosti je prevladoval rdeči tarbúš. Že zato, ker si ga Egipčan nikdar ne sname, niti pri jedi ne. Čuden, nenavaden prizor za tujca je ta pogled po migotajočih živordečih tarbuših, po zagorelih obrazih pod njimi, rejenih in polnih, pa tudi koščeni in suhih, z naprej stoječimi čeljustnimi kostmi.

Gneča je velika, novi gostje komajda prostor dobijo. Egipčani radi pijejo pivo, menda rajši ko nilsko vodo. Vsaj meščani. Restavracija obratuje čisto po evropsko. Evropski natakariji, večinoma Dunajčani, švigajo v črnih frakih sem ter tja, prinašajo cele vence penečega se piva, plačilnega tu nikjer, zaman ga kličeš, prav kakor pri nas, "šef", gospodar, pride, se klanja tu, pozdravlja tam, govori z znanci, Dunajčan je, pa seveda gladko govori vse mogoče jezike. Obrat mu gre dobro, mi je razlagal oče Evgen, čeprav je pivo trikrat dražje ko pri nas. Carina je visoka, pa vseeno ga uvažajo, domače pivo je za nič, voda Nila je dobra za limonado, za pivo ne velja.

Pa dolgo nisem mirno užival pestre slike. Skoz gnečo se je priril fantek v revni gallabiji, z belo beduinsko čepico na glavi in s škatlo v roki. Pokazal je na moje čevlje, pokleknil, me prijel zanogo in že je vihtel krtačo. Zaman sem mu pripovedoval, da je moj čevelj že itak obupno snažen m lep, zaman ga je odganjal oče Evgen. Ko vse ni nič pomagalo, je zajokal, kazal na usta, polagal dlan na želodec in tožil, da je lačen, da danes še ni nič jedel. »Samo en piaster, effendi, pa bom krasno zlikal čevlje -! Jesti moram!«

Dal sem mu piaster - okrog Din 2,80 -, skril nogo pod stol m ga napodil. Pa koj za njim je prišel že drugi s tako škatlo pod pazduho, pokazal na moje čevlje, pokleknil, me prijel za nogo in mislil začeti. Pa prihitel je tretji, ga porinil stran, nazadnje sta se stepla za moj čevelj. Nič ni pomagalo, moral sem dati vsakemu piasier. Muzajoč se sta odšla in z bistrimi očmi iskala po gneči novo žrtev.

Nato se je prismehljajal drug fantek, z zaboječkom v roki, polnim cigaret v okusno opremljenih škatlicah vseh najrazličnejših vrst. Kupil sem očetu Evgenu eno, dobil je še škatlico vžigalic povrh.

Fantek se je poslovil in za njim je dostojanstveno slopil predme dolg, koščen

Arabec, oblečen v rjav za-but od vratu do petá, in razkril pred menoj sijajno bogastvo steklenih diamantov in biserov, zapestnic, igel, uhanov, prstanov in druge drobnarije. Poskusil je z angleščino, s francoščino, z nemščino, od vsakega jezika je znal par drobcev. Ko sem mu pa po arabsko povedal, da ničesar ne bom kupil, se me je loiil s toliko arabsko zgovornostjo, da sem nazadnje le vzel ovratno iglo. Cenil jo je deset piastrov, dobil sem jo za tri, - prav kakor pri naših krošnjarijih Bosancih!

Koj za njim se je prihvalil do naše mize prodajalec bogvedi kakih srečk in za njim je tiščal fant s polnim naročjem časopisov, arabskih, angleških, francoskih, in kdo ve kaj vse so nama še prišli ponujat, le aeroplanov in avtomobilov še ne.